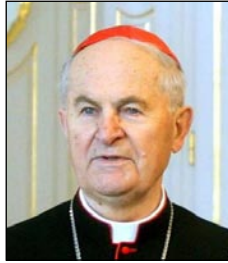

ĈU EKZISTIS JESUO KRISTO?

Ĉu hodiaŭ estas eble serioze dubi pri la historia ekzisto de Jesuo Kristo?

La sciencaj verkoj ĉiam pli malofte okupiĝas pri la demando de la historia ekzisto de Jesuo Nazareta. Komence de la dudeka jarcento estis pli multaj provoj meti la tezon, ke

Jesuo tute ne vivis, ke lia historio estas nura mito kaj legendo. Sed kiel argumentas en sia la plejnova verko Walter Kasper, la profesoro en la universitato de Tübingen: “tiuj tezoj jam delonge sin montris kiel sensencaĵo. Neniu racia dubo povas ekzisti kontraŭ la fakto, ke Jesuo Nazareta vivis en Palestino dum unuaj tri jardekoj de nia jarkalkulo, proksimume de la jaro 6/7-a antaŭ Kristo ĝis la 30-a jaro post Kristo” (Jesus der Christus, Mainz 1974, 2-a eld. 1975, paĝo 75).

Verdire, eĉ hodiaŭ povas ekzisti homoj kaj ideologio, al kiuj estus konvene, se Jesuo ne ekzistus. Oni povas kompreni, ke ili ne volas akcepti diecon de Kristo, ĉar por tio estas necese havi kredon. Sed la ekziston de Jesuo povas neadi nur tiuj, kiuj sekvas “wishful thinking”, ĉar ili pensas laŭ emo, laŭ vento, laŭ mendo kaj ne laŭ historiaj dokumentoj.

Ĉu ekzistas historiaj atestoj pri Jesuo, kiuj devenas de nekristanoj?

Jes, ekzistas!

La nekristanaj fontoj pri Jesuo ekzistas en dusencaj specoj: judaj kaj romaj.

Talmudo kiel verko de rabena literaturo okupas rilate al Jesuo akran malamikan sintenon.

Sur unu loko ĝi laŭvorte diras ĉi tion: “En la paska vigilio estis krucumita Jesuo, la galilea sorĉisto, ĉar Li praktikadis magiaĵojn kaj delogadis la israelan popolon a iu fremda religio” (Sanhedrin, 43). Laŭ nuntempaj

judaj historiistoj, kiel estas Klausner, tiu ĉi opinio pri Jesuo estis ĉe judoj kreita ankoraŭ antaŭ falo de Jerusalemo. Sed spite al ĉiuj malamikecoj neniam ĉe judoj aperis ideo neadi ekzistadon de Jesuo Kristo, kvankam tion ili volonte akceptus.

Jozefo Flavio, la fama juda historiisto vivanta en la jaroj 38 ĝis 103 post Kristo, mencias en siaj “judaj antikvaĵoj” pri “Jakobo, frato de Jesuo, nomata Kristo” (Antiquitates judaicae XVIII, 9,1). Intence ni lasas flanke alian tekston, en kiu li priskribas publikan vivon de Jesuo, lian krucumon kaj eĉ lian resurekton, ĉar iuj esertas, ke tiu teksto estis almenaŭ parte kompletigita fare de kristanoj.

En la tempo de Jesuo Kristo havis Romanoj eminentajn historiistojn. Ĉu almenaŭ iuj el ili rememoras lian personon?

Estas necese konsciiĝi, ke por Romanoj estis judoj unu el multaj submetigitaj nacioj, kiu obstine rezistis akcepti roman religion kaj kulturon, kaj spite de sia malgrandeco ĝi kaŭzis al romaj imperiestroj multajn malfacilaĵojn, kiel tion atestas historio de multaj armeaj intervenoj kontraŭ ili. Kiel skribas Jozefo Flavio, Romanoj malestimis judan religion kaj opiniis ĝin certa orienta fanatismo. En tiun kadron estas necese enmeti eĉ personon de Jesuo Kristo kaj lian religion. Tial la romaj historiistoj ne tro emis pri Li skribi, se tio ne estis necesa por iu interrilato kun la politika historio de la Romanoj mem.

Des pli grava estas la realisma atesto, kiun pri Kristo donas unu en la plej gravaj malnovtempaj historiistoj, *Publius Cornelius Tacitus*. Li vivis de la jaro 55 ĝis la jaro 120 post Kristo kaj li dum regado de la imperiestro Trajano estis prokonsulo en Azio. En 16 libroj de Analoj li priskribas roman historion ekde la morto de la imperiestro Aŭgusto jare 14 post Kristo, ĝis la morto de Nero en la jaro 66 post Kristo. Ĝuste kon-

tinue kun bruligo de Romo en la jaro 64 li laŭvorte diras:

“Nero imputis kulpon kaj per la plej kruelaj punoj intervenis kontraŭ tiuj, kiuj de la popolo estis nomataj kristanoj. Aŭtoro de tiu nomo, Kristo, estis dum regado de Tiberio mortkondamnita fare de la roma prokuroro Poncio Pilato; tiu malinda superstiĉo estis por momento subpremita, sed denove ĝi eksplodis ne nur en Judeo, patrujo de tiu ĉi malbono, sed eĉ en la urbo Romo” (Annales 15,44).

Se iu volus dubi pri tiel preciza raporto, li devus dubi eĉ pri la ekzisto de la imperiestro Tiberio kaj prokuroro Pilato. Sed Tacito al ni donas ankaŭ alian gravan raporton, ke do la kristanoj estis jam en la jaro 64 persekutataj pro la kredo je Kristo kaj ke multaj tial estis mortigitaj. Neniu oferas sian vivon pro elpensitaj personoj kaj fabloj. En sinteno de la unuaj kristanoj dum la ilia persekutado kaj minaco de morto ni do havas novan, esprimfortan ateston pri ekzisto de Jesuo Kristo.

La similan ateston donas ankaŭ la samtempulo de Tacito *Svetonius* kiel pri la persekutado de la kristanoj dum regado de la imperiestro Nero, tiel ankaŭ dum lia antaŭlo Klaŭdio.

En biografio de Klaŭdio li skribas: “La judojn pro Kristo konstante ribelantajn li el Romo elpelis...” Temis pri kvereloj, kiuj eksplodis inter judoj en Romo ĉirkaŭ la jaro 50 post Kristo, do proksimume 20 jarojn post morto de Jesuo. Iuj el ili jam estis kristanoj kaj agnoskadis Lin promesita mesio, dum la aliuloj tion negadis. Ili kverelis pri la kredo je misio de Kristo, ne pri lia ekzisto.

Komence de la dua jarcento ni havas pli multajn menciojn pri la kristanoj kaj pri ilia devenanto. Ĉirkaŭ la jaro 110 *Plinius Plijuna*, amiko de Tacito kaj la imperiestra guberniestro en Bitynia, en Malgranda Azio, skribas al la imperiestro Trajan, ke multe tie disvastiĝis kristanoj, kiuj “kolektiĝas en certa tago antaŭ sunleviĝo kaj al Kristo kiel al Dio ili ovacie kantas” (*Letero 96*).

La imperiestro *Hadrian* mencias pri la

kristanoj kaj pri Kristo en du siaj leteroj el la jaro 125 kaj 133; pli poste Lucianus kaj Marus, ambaŭ semidoj, rememoras Jesuon kaj lian morton.

“Malgranda ateisma vortaro”, eldonita en Prago en la jaro 1962, asertas, ke Kristo ne ekzistis, ĉar Li ne estas menciita en la papirusaj rulaĵoj, kiuj estis trovitaj en Kumrano.

Al tiu ĉi opono eblas aldoni ankoraŭ alian, kiun kontraŭ ekzisto de Jesuo Kristo priskribas Kryveľov en sia verko “Libro pri Biblio” (Bratislava 1961): Unu en kumranaj manuskriptoj, eksplikanta la biblian libron de la profeto Habakuk, parolas pri iu “instruisto de justeco”, kiu multe similas al Jesuo, sed laŭ sciencaj esploroj tio ne estas Kristo. Kontraŭ ĉia logiko Kryveľov el tio rezultigas: “Tio ĉi nur atestas, ke Jesuon Kriston ne eblas konsideri historia personulo...” Poste li aldonas: “Kromalie... estas necese meti en preparolon, ke la dokumento, kiun oni ĉi tie mencias, ne devenas el pli posta tempo ol *el duono de la unua jarcento antaŭ nia jarkalkulo*. Tial ĉi tie oni ne povas paroli pri Jesuo Kristo” (paĝo 182).

El ambaŭ objektoj oni povas vidi, kiel eblas fari tielnomatan “sciencon” je mendo. Kryveľov pravas, ke en la verko, kiu devenas de antaŭ Kristo ne povas esti parolo pri Kristo. Sed dume ankaŭ li, ankaŭ la aŭtoroj de la Vortaro ĝoje pravas, ke Kristo tute ne ekzistis, ĉar en tiuj verkoj pri Li ne estas skribite. Tio estas kvazaŭ ni volus pruvi, ke la dua mondmilito ne ekzistis, ĉar ja Bernolák ne priskribis ĝin! La Vortaro aldonas ankoraŭ unu falsan atestaĵon: ja pri Kristo skribas eĉ ne Jozefo Flavio, kies menciojn pri Jesuo ni pli supre precize citis!

Libro “Cent demandoj de kredantoj al nekredantoj” (Bratislava 1962) sin esprimas pli singarde, asertante: “Multaj personuloj en la kristana literaturo estas sendube historiaj personuloj. Tiuj, kiuj el ili verŝajne ludis la plej gravan rolon (Paŭlo, Petro, Johano, Jakobo, **Jesuo Kristo**), verdire ricevadis en

procedo de la formado de la kristana religio tiajn konturojn, laŭ kiuj ne eblas difini ilian veran rolon dum ekesto kaj evoluo de la nova religio” (paĝo 140).

Ĉi tie do estas allasata historieco de Kristo. Sed la aŭtoro memkontraŭdiras al tio, kion li skribis sur la antaŭa paĝo: “Entrudiĝas al ni do pensaĵo, ke la centra personulo de la kristana instruo, Jesuo Kristo, estas pli vere mitologia personulo” (paĝo 139).

Tiaj argumentoj kaj kontraŭdiraĵoj tamen ne estas allaseblaj eĉ en libro, eldonita en Eldonejo de la politika literaturo, almenaŭ ne tie, kie scienco ne estas politiko!

Estas necese konfesi, ke la politika dialektiko havas eĉ siajn avataĝojn. Ĝi povas ekzemple ŝanĝi opinion kun nova vento. Ekzemple sovetia aŭtoro Kublanov, sekvanta anglan marksiston Robertson, jam en la jaro 1964 allasis ekziston de Jesuo Kristo. Du jarojn pli poste Kaĵdan pledis tiun tezon sur paĝoj de kontraŭreligia revuo “Instruo kaj religio”. Tiu ĉi revuo pli poste malfermite konfesis: “Ne eblas forgesi, ke la anoj de la historia skolo havas ĉemane science grave apogitajn informojn pri Jesuo Kristo kiel historia persono. Netoleremeco koncerne la opinion de la sciencistoj, kiuj allasas veran ekzistadon de Jesuo Kristo, povas malutili la ateisman propagandon.” (Nauka i religija”, majo 1966, paĝo 50-51, ankaŭ 1967, 143-171).

Nedecidemo de la ateisma pseŭdoscienco propagando nur konfirmas, ke kiu ajn historia scienco ne povas direktiĝi laŭ instrukcioj de la reganta ideologio kaj potenco.

La kristanoj havis en la unua jarcento de sia ekzistado multajn kontraŭulojn. Ĉu neniu el ili neigis la ekziston de Jesuo Kristo?

Laŭ sciigoj, kiujn ni havas, vere neniu. Ja eĉ ankaŭ kontraŭuloj de Kristo en la dua jarcento, Celzus kaj Tryfon, ne neadis lian ekziston, sed diecon. Kaj tio estas eĉ komprenebla. Ju pli mallonga estas interspaco de iu historia fakto, des pli granda estas eblo de kontrolo en memoro de samtempuloj aŭ de la plej proksimaj generacioj kaj des pli malfacila estas neadi la fakton.

Kaj tial ni povas kontente argumenti, eĉ se ni apogas nin nur je la kristanaj fontoj, ke la historia ekzistado de Jesuo estas pruvita kaj ne estas eble pri ĝi racie kaj pravigite dubi. Granda kvanto de la kristanaj atestoj, precipe de la vidatestantoj aŭ iliaj rakontadoj, konfirmas kaj verifikas ekzistadon de Kristo pli ol de multaj aliaj malnovtempaj okazintaĵoj aŭ personuloj, kies ekziston neniu pridubas.

El broŝuro Kristo hieraŭ kaj hodiaŭ (Kristus včera i dnes) de Kard. Jozef Tomko